

ergens op Java gevonden wordt, maar wel, dat zoo'n sierlijke en in blad en bloem zoo gemakkelijk kenbare soort niet veel eerder naar de Redactie is opgezonden.

Zulk opzenden heeft, het smart de Redactie dit te moeten constateeren, nog veel te weinig plaats. Ondanks alle pogingen onzerzijds is het contact tusschen de buitenwereld en Buitenzorg nog zeer onvoldoende. We krijgen wel wat, maar niet half genoeg. Als ieder onzer lezers uit zijn omgeving die planten, welke hem in een of ander opzicht merkwaardig voorkomen, trouw opzond aan den Botanist v/d Javaflora te Buitenzorg en zich niet liet weerhouden door de overweging—Hollanders zijn merkwaardig sterk in overwegingen, die tot niets doen leiden—dat we die soort misschien al lang hebben, dan zouden we al vrij wat meer van den plantengroei weten dan nu. Het is een groote dwaling te meenen, dat alleen nieuwe of zeldzame planten voor ons van belang zijn; alle soorten, zonder eenige uitzondering, zijn van waarde. Een herbarium is geen postzegel- of briefkaartenalbum: het is niet voldoende dat een of andere plant erin voorkomt, maar—en dit is een zeer voornaam ding—de verbreiding der soort moet eruit blijken, dus door bewijsmateriaal worden gestaafd. Dan is het een belangrijk hulpmiddel ter bereiking van het groote doel, den samenhang op te sporen, die bestaat tusschen plantengroei eenerzijds, bodem, klimaat en overige factoren anderzijds. Daarom willen we graag onze etiketten zoo uitvoerig mogelijk ingevuld hebben en daarom ook is een zeer volledige collectie noodig, met behulp waarvan verspreidingskaartjes van daartoe in aanmerking komende soorten kunnen worden vervaardigd, kaartjes, die voor de studie der praktische plantengeographie onmisbaar zijn.

(Wordt vervolgd).

C. A. B.

EEN PRAATJE OVER TIJGERVALLEN EN PELANTIKS.

Nog kort geleden had ik het voorrecht eenige weken in de Padangsche Bovenlanden en in Benkoelen door te brengen.

Bij die gelegenheid kreeg ik dan ook te zien, wat de bevolking dier gewesten zooal doet (of moet ik schrijven: nalaat?) om de tijgers, waarvan ze nu en dan nogal eens last heeft, kwijt te raken. Trekt de bevolking zich overigens van de tijgerplaag al niet veel aan, aan haar bestrijding laat ze zich ongeveer niets gelegen liggen. Volgens den Resident van Benkoelen, den heer WESTENENK—een uitmuntend kenner van land en volk van Sumatra—valt die onverschilligheid voor het tijgergevaar gemakkelijk te verklaren uit het feit, dat de inlander nog immer een zekere deferentie voor „den” tijger koestert en natuurlijk ook als gevolg van het algemeen onder de inlandsche bevolking verbreide en gehuldigde biar-systeem.

En toch, geheel weerloos staat de bevolking tegenover de tijgerplaag in geen deele. Tot de meest doeltreffende bestrijdingsmiddelen, waarover ze te beschikken heeft, behooren ongetwijfeld de tijgerval en de pelantik. Het is alleen maar jammer, dat er door de bevolking zoo weinig gebruik van gemaakt wordt.

Intusschen stel ik mij voor omtrent constructie en werking van de beide genoemde weermiddelen in het volgende een en ander mede te deelen, want, hoewel wij hier in het

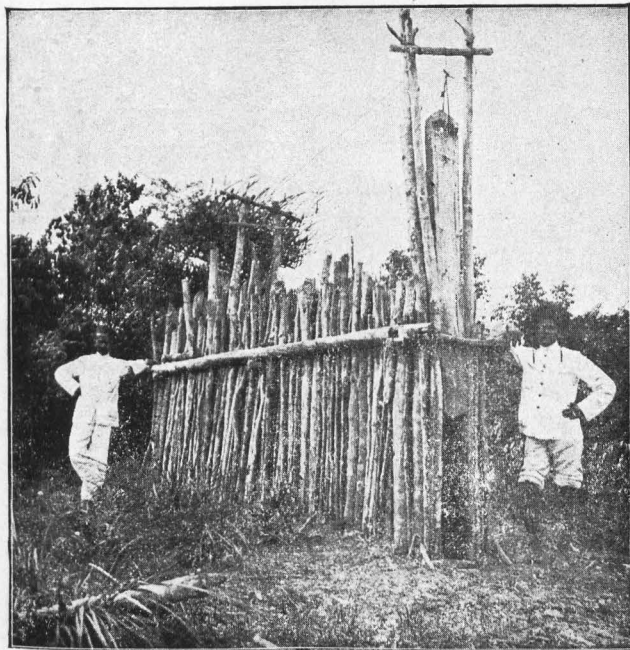
land van den tijger heeten te leven, durf ik toch gerust wedden, dat er onder de lezers van dit tijdschrift slechts weinigen zullen zijn, die al eens met een tijgerval of pelantik hebben kennis gemaakt.

Ik beken eerlijk, dat toen ik mij voor het eerst in mijn leven tegenover zoo'n onbehouwen stellage — tijgerval — geplaatst zag, mijn eerste gedachte was: Hoe is het mogelijk, dat daarmee nog tijgers gevangen worden! Ik meende — maar het bleek zuivere boekenwijsheid — dat de sluwe tijger zich niet zoo licht liet beetnemen. Edoch, honger is 'n scherp zwaard en zoo gebeurt het dan ook vaak genoeg, dat zoo'n val tot twee-, drie-, ja zelfs viermaal toe de ladangbewoners of doessoenbevolking verlost van den overlast door tijgers veroorzaakt. Men moet dus wel aannemen, dat dergelijke

vallen, hoe eenvoudig van constructie en ruw afgewerkt ze ook mogen zijn, aan het gestelde doel beantwoorden, al zou men ze dat dan ook niet zoo direct aanzien. Volledig-

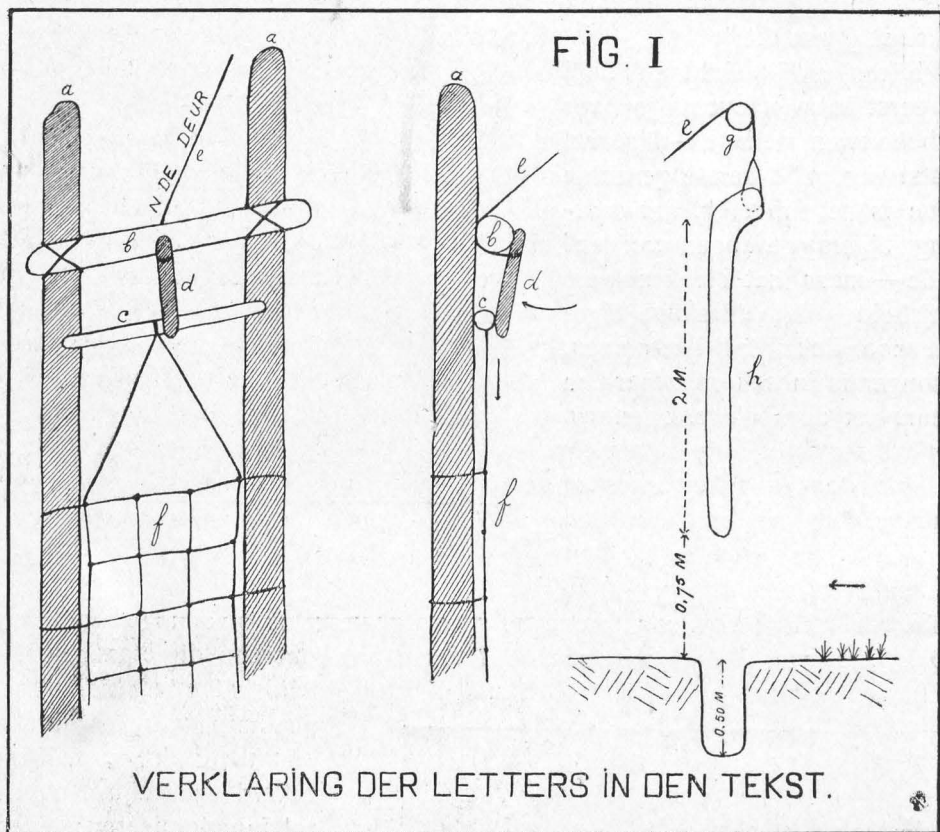
A. *foto v. d. schr.*

B. *foto v. d. schr.*

heidshalve zij hier opgemerkt, dat de hulp van een doekoen beslist onontbeerlijk is, wil men er verzekerd van zijn, dat de val goed zal functionneeren; tevens wijst in de meeste gevallen de doekoen ook de plaats aan, waar de val opgesteld dient te worden. Dat is meestal dicht bij den kampong; te Ketahoen stonden tijdens mijn bezoek in de onmiddellijke nabijheid van den pasanggrahan twee tijger-vallen, waarvan de eene reeds herhaaldelijk goede diensten bewezen had! De tijger is nogal gemakzuchtig en maakt, als hij op roof uitgaat, gaarne gebruik van bestaande voetpaden, geneert zich ook niet de drukke verkeerswegen te bewandelen; met al deze eigenaardigheden dient men natuurlijk rekening te houden.

Een van de best afgewerkte tijgervallen zag ik te Padang Siboesoek. De foto's A en B moeten den lezer een denkbeeld van het ding geven, terwijl de textfiguren hopelijk de werking van het sluitingsmechaniek zullen verduidelijken. Eerst iets over de afmetingen van de val.

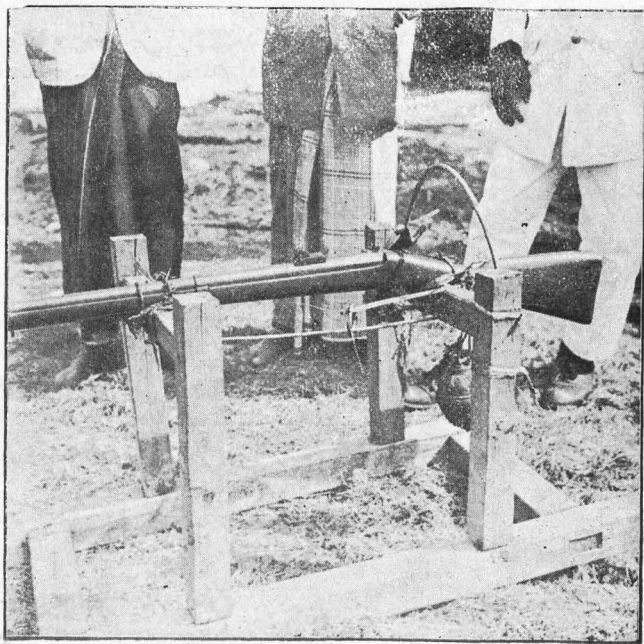
De lengte (diepte) bedroeg ongeveer 3.25 M; de breedte 0.60 M en de hoogte (binnenmaat) weinig meer dan 1.30 M (soms echter wordt de hoogte veel grooter gekomen; ik zag te Soengei Poear een val, die 3 M hoog was. Het voor de constructie gebruikte materiaal bestond uit stevige palen ter dikte van 0.10 — 0.15 M zóó uit de rimboe gehaald, gepunt en vlak naast elkaar in den grond geslagen. De stammen, die als hoekstijlen fungeerden, waren een tikje zwaarder dan de andere. De afstand tusschen de palen onderling bedroeg niet meer dan 1—2 cM, mag trouwens ook niet meer bedragen, want dan zou het weleens kunnen gebeuren, dat de tijger zijn machtigen poot ertusschen wringt en den boel omver haalt. Heelemaal achterin, in een door een touwraam van de overige ruimte afgesloten hokje, bevond zich het lokaas — in dit geval (en in de meeste gevallen)—een geitje. Soms moet een kamponghond daarvoor dienst doen. Het arme dier was met een korten ketting aan een van de achterste palen vastgebonden, zoodat het zich bijna niet verroeren kon. Het mag trouwens ook niet te veel „bokke”—sprongen maken, want anders zou het kunnen gebeuren, dat het in het touwraam verward raakt en dan zou zeer waarschijnlijk de moeite van het stellen van de deur vergeefs zijn geweest en de tijger voor een gesloten val komen te staan. Het lot van zoo'n geitje is wel verre van aangenaam; wel krijgt het elken dag te eten, maar het kan zich

niet of nauwelijks bewegen, het stroo, waarop het ligt, vervuult natuurlijk al heel spoedig, het dak lekt voortdurend etc. etc. Geen benijdenswaardige positie alzo, ofschoon ik onmiddellijk toegeef, dat het leven in den kampong voor zoo'n schepsel ook niet je dāt is.

We nemen nu maar aan, dat een tijger de val is binnengeslopen. Het geitje besterft het haast of heelemaal van den schrik, de tijger slaat toe, rukt het touwwerk kapot — om vervolgens tot de ontdekking te komen, dat hij een gevangene is, in welken toestand hij meestal niet lijdzaam berust. Het komt voor, dat een minder solied gebouwde val bezwijkt onder de wanhopige pogingen, welke het dier in het werk stelt om zijn dierbare vrijheid terug te krijgen.

Hoe is dat nu alles zoo vlug in zijn werk gegaan? In de textfiguur (I) stelt b voor een dikke dwarsbalk tevens spil, met rotting stevig aan de beide achterste stijlen (a) van de tiggerval vastgebonden. De zware valdeur *h* (in het aangehaalde voorbeeld een ruw bekapt blok hout, in andere gevallen gebruikt men er ook pinangstammen voor) wordt met vereende krachten ongeveer 80 cM hoog boven den grond opgetild (iets meer dus dan de schouderhoogte van den tijger, vervolgens de dwarslat (c) tusschen de pen (d) en de beide stijlen geschoven, waarna men de deur weer voorzichtig loslaat. Door haar eigen gewicht zorgt de deur ervoor de pen vast tegen de dwarslat aan te drukken; de pen kan thans onmogelijk meer omslaan, — aldus de deur in den gewenschten stand fixeerend. Als dan echter het monster (waarmee ik alleen den tijger bedoel) met bruto geweld het touwraam *f*, vóór het geitje gespannen en met een paar koorden vastgemaakt aan de onderste dwarslat, kapot trekt, dan wordt meteen deze lat naar beneden getrokken, de pen komt vrij, waarop oogenblikkelijk de deur neerslaat.

Te Soengei Poear had men tegen de deur een lange bamboelat gespijkerd en boven aan de lat een klein vlaggetje gebonden. Van uit de woning van het dorpshoofd kon men dat vlaggetje nog net even waarnemen boven het struikgewas uit, als de deur was opgehaald, de val dus openstond. Was het vlaggetje niet meer te zien, dan beduidde dat natuurlijk, dat een of ander beest in de val geloopt en de deur dichtgevallen was. Men weet dan evenwel nog niet wat voor beest er in zit en deze onzekerheid geeft weleens aanleiding tot teleurstelling. Zoo gebeurde het eens te? — de naam van de kampong waar het gevalletje zich afspeelde, is mij ontschoten — dat men reeds meende te kunnen afrekenen met een tijger, die als veeroover al veel op zijn kerfstok had, toen het bleek dat een nijldige gladakker in de val geraakt was!

C.

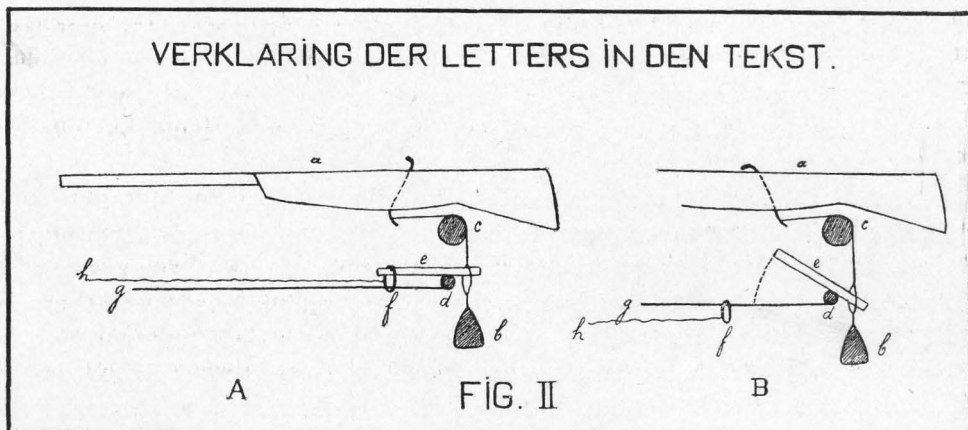
foto v.d. schr.

die als veeroover al veel op zijn kerfstok had, toen het bleek dat een nijldige gladakker

in de val geraakt was!

Zoo'n val, blootgesteld aan weer en wind, kan het vrij lang, veel langer in elk geval dan een val van bamboe, uithouden, mits men geregeld er naar omkijkt, wat natuurlijk bijna nooit het geval is. Volgens sommigen zouden met deze vallen alleen mannetjes-tijgers gevangen worden. Zekerheid hieromtrent bezit ik niet.

De pelantik bestaat uit een houten of bamboe onderstel of schraag, waarop — in de juiste positie vastgebonden — een geweer rust. Aan den trekker hangt een vrij zwaar gewicht; de werking van dit gewicht wordt echter, wanneer de trekker zich in overgehaalden (gespannen) toestand bevindt, door een stokje (e in de textfiguur) te niet

gedaan. Dit stokje — men kan er ook een ijzeren staafje voor in de plaats nemen — rust n.l. op een dwarslat (d) en wordt voor omkappen behoed door een ijzeren ring (f), welke, glijdend langs een ijzerdraadje (g), heel eventjes maar over het eene uiteinde van het stokje geschoven wordt. Aan dezen ring nu bindt de inlander een lang touwtje of dun koperdraadje vast, het andere einde van dezen trekdraad wordt naderhand vastgemaakt aan een of ander stevig in den grond staand voorwerp (boomstammetje of iets dergelijks). De toestand wordt dus zoo, dat dit touwtje dwars over het pad, waarlangs men vermoedt dat de tijger komen zal, gespannen is. Het touwtje mag ook weer niet al te strak gespannen zijn; het moet n.l. eerst nog wat meegeven als de tijger er tegen aanloopt, want pas als het dier met zijn schouders voor den loop van het geweer staat, moet het ringetje weggetrokken worden, waardoor het stokje vrij raakt en omkantelt, het gewicht naar beneden valt, de trekker overgaat en de tijger onherroepelijk verloren is. Een eenvoudig, maar toch wel vernuftig moordwerktuig, zoo'n pelantik.

Er komt overigens nog heel wat kijken bij het in gereedheid brengen van de pelantik. Zoo moet men bijv. terdege letten op en rekening houden met de sluipmanieren van den tijger, waarop men loert. Elke tijger schijnt er zijn eigen manier van sluipen op na te houden. Hiernaar regelt de inlander op welke hoogte boven den beganen grond hij het geweer zal opstellen. Het spreekt vanzelf, dat het ding met groen en takken wordt gemaskeerd, terwijl een zeiltje het geweer tegen nat worden moet beschermen.

Als opschrift boven deze kleine mededeeling koos ik: Een praatje over tijger-vallen en pelantiks. Over deze twee dingen heb ik in het voorgaande nu al genoeg verteld, wat ik thans nog te zeggen heb, slaat op iets heel anders.

Ik zou n.l. de vele vacatiegangers, die hun kostelijke vakantie altijd en eeuwig op Java doorbrengen, ten sterkste willen aanraden voor één keer althans een uitzondering

op dien regel te maken en eens een kijkje te gaan nemen in de Padangschche Bovenlanden. De natuur is er werkelijk en zonder eenige overdrijving magnifiek te noemen. Ik heb, om een voorbeeld te noemen, een landraadspraeses gekend, die geregeld elk jaar zijn verloftijd doorbracht in Tosari. Tosari is inderdaad een verrukkelijk vakantieoord, geen sterveling zal zulks durven te ontkennen. Maar om er nu jaar in, jaar uit je vakantie door te brengen — zie, daar kan ik toch niet goed bij.

Is het feit, dat daar in de Padangschche Bovenlanden zoveel natuurschoon te bewonderen valt, dan nog zoo weinig bekend bij het groote publiek? Die bewuste jurist moet het toch zeer zeker geweten hebben. Of denkt men misschien, dat de hotels en pasanggrahans er minder comfortabel zijn dan op Java? Het tegendeel is waar. De pasanggrahans van Matoer, Solok en Singkarak bijv. zijn uitmuntend! En ook de hotels zijn in S.W.K. niet duurder of slechter dan op Java. De wegen? Wel, ik durf „men” de verzekering geven, dat de wegen er zich over het algemeen in goeden toestand bevinden; in dit opzicht behoeft S.W.K. heusch niet onder te doen voor Java.

Het ligt echter geenzins in mijn bedoeling dit artikel te besluiten met een Baedekerachtige opsomming van alle gerenommeerde plaatsen, die een bezoek aan het Minangkabausche land overwaard maken. Er bestaat *) trouwens een heel goed reisgidsje voor de „Padang Highlands”, uitgegeven door de „Vereeniging Toeristenverkeer” (Bureau te Weltevreden) en samengesteld door een kenner en warm bewonderaar van de bedoelde streek. Men ga er heen en oordeele daarna zelf of mijn opwekking tot een bezoek aan dat wondermooie land niet volkomen gerechtvaardigd was.

Buitenzorg, September 1919.

J. C. v.D. MEER MOHR JCZN.

*) Bij navraag bleek dit boekje niet meer voorhanden. Waarom verschijnt er geen herdruk van?

IETS OVER DEN RUIGPOOT KUIFAREND.

(*Spizaetus limnaetus* HORSF.)

Voor eenigen tijd werd mij een volwassen voorwerp van deze soort gebracht. Daar de gelegenheid om een dergelijken vogel rustig waar te nemen zich niet aan ieder biedt, wil ik hier een paar opmerkingen over den mijnen doen volgen.

Het dier werd, volgens den brenger, gevangen in de kolong onder zijn huisje. Ik kan alleen vermoeden, dat het daar jagende was op er schuilende of rustende hoenders. Ik verving het touw, waarmee het aan één poot gebonden was door een lange, lichte ketting en zette hem in de gang voor de bijgebouwen op een dikken tak. Dit bracht grooten schrik teweeg onder de andere vogels, die vanuit hun kooien het dier zagen; vooral de patrijs kwam niet meer tot rust en daar zij voor weinige dagen reeds een paar maal was flauwgevallen op 't gezicht van een gewone kleine reiger, bracht ik haar naar elders over. De anderen raakten al spoedig aan 't gezicht gewoon en de tallooze hoenderkuikens met hun mama's waren er zóó onverschillig voor, dat de arend er ongetwijfeld van had kunnen grijpen, als hij gewild had. Mogelijk was hij daar te goedaardig voor,